

As part of the implementation of the Colouring Vilnius project funded by the Lithuanian Council for Culture in 2018–2021, four colouring books were released: *Colour Vilnius. The Founding of the City*, *Colour Vilnius. Life in the City*, *Colour Vilnius. History of Buildings* and *Colour Vilnius. City of Rulers*, as well as four interactive books and other online games. The decision was made to continue using digitised images of exhibits publicly accessible via LIMIS and to publish a traditional colouring book on the Vilnius theme each year until 2023, and to create an interactive colouring game-book that

could be coloured in online. The author of this idea and the project leader is Dalia Sirgedaitė, the artist is Rūta Mozūraitė, the programmer is Arnoldas Urbelis and the texts were created by Laima Bačkienė. These books can be used in schools as supplementary teaching materials during Lithuanian language, history, art, ethics and geography lessons. The successful Colouring Vilnius project is one of the ways of making the most of digitised cultural treasures, encouraging a creative relationship with art objects and combining traditional activities with contemporaneity.

„Spalvink Vilnių“ – spalvinimo knyga ir virtualūs žaidimai

Laima Bačkienė

Lietuvos kultūros taryba jau ketvirtus metus iš eilės remia Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) projektą „Spalvink Vilnių“. Pagrindinis projekto tikslas – skatinti susidomėjimą skaitmeniniu turiniu ir jo panaudojimo galimybėmis. Įgyvendinant projektus 2018–2021 m. išleistos keturios spalvinimo knygos: „Spalvink Vilnių. Miesto įkūrimas“, „Spalvink Vilnių. Miesto gyvenimas“, „Spalvink Vilnių. Pastatų istorijos“ ir „Spalvink Vilnių. Valdovų miestas“ bei sukurtos keturios interaktyvios knygos ir kiti virtualūs žaidimai (<https://lndm.lt/spalvink-vilniu/>).

Idėja išleisti spalvinimo knygas apie Vilnių kilo 2018 m., kai sostinės savivaldybė pasiskelbė kvietimą rengtis paminėti ypatingą

datą – 2023-iaisiais Vilniaus miestui sukaks 700 metų. LNDM į šį kvietimą atsiliepė ir nuo 2018 m. pradėjo rengti parodų ciklą „Vilniaus miesto svarbiausieji istorijos ženklai“. Vilniaus paveikslų galerijos lankytojai jau turėjo progą pamatyti iš Latvijos valstybinio istorijos archyvo atvežtą XIV a. Gedimino laiško nuorašą, XIV a. žemėlapių fragmentą, kuriame pirmą kartą pa-vaizduotas Vilnius (atvežtas iš Slovėnijos Respublikos archyvo), vienintelį pasaulyje išlikusį Mikalojaus Daukšos „Katekizmo“ egzempliorių (išleistas XVI a., saugomas Vilniaus universiteto bibliotekoje), kuriame sostinės vardas pirmą kartą užrašytas lietuviškai, ir 11 Lietuvos valdovų XV–XVIII a. Vilniui suteiktų privilegijų, kuriomis patvirtinama Magdeburgo teisė.

Knygų serija „Spalvink Vilnių“
Fot. Tomas Kapočius,
LNDM

LNDM filialo LIMIS centro inicijuotas projektas „Spalvink Vilnių“ taip pat atsiliepė į Vilniaus savivaldybės kvietimą. Projekto metu sukurti leidiniai ir interaktyvūs žaidimai papildė LNDM rengiamų parodų ciklo turinį, jie skatina visuomenę domėtis Vilniaus ir Lietuvos istorija, kultūra ir menu, gali būti kuklus pavyzdys, kaip kūrybiškai panaudoti suskaitmenintą kultūros paveldą.

TRADICIJA IR NAUJOVĖ

Mūsų dienų muziejus kasdien susiduria su galvosūkiu, kaip patraukliai ir šiuolaikiškai papasakoti apie tai, kas sena ir tradiciška. Įgyvendinant projektą „Spalvink Vilnių“ suplanuota pakartotinai panaudoti Lietuvos integratioje muziejų informacinėje sistemoje (LIMIS) viešinamus suskaitmenintų eksponatų vaizdus ir kasmet iki 2023 m. išleisti po tradicinę spalvinimo knygą Vilniaus tema bei sukurti interaktyvų spalvinimo žaidimą-knygą, kurią būtų galima spalvinti internete. Projekto idėjos autorė ir vadovė – Dalia Sirgedaitė, dailininkė – Rūta Mozūraitė, programuotojas – Arnoldas Urbelis, tekstų kūrėja – Laima Bačkienė.

Pirmosiose trijose „Spalvink Vilnių“ serijos knygutėse pasakojama apie kunigaikščio Gedimino sapną, sostinės atsiradimą, savivaldą, šventes, žymiausius architektūrinius objektus, miesto istorijai nusipelnčius žmones. Jose spausdinami spalvinti pritaikyti Pranciškaus Smuglevičiaus, Kanuto Rusecko, Jono Rustemo, Zigmunto Čaikovskio, Kazimiero Bachmatavičiaus, Juozapo Kamarausko ir kitų dailininkų darbai, miesto žemėlapiai, senojo Vilniaus panoramos ir interjerai iš Jono Kazimiero Vilčinskio „Vilniaus albumo“. Šalia kiekvieno spalvinimo vaizdo pridedamas QR kodas: jis skaitytojus palydi į LIMIS, kur viešinamas originalus eksponato vaizdas, pateiktas jo aprašymas. Knygelių vidurinius puslapius galima iškirpti ir kūrybiškai panaudoti: leidinyje „Miesto įkūrimas“ spausdinamas Vilniaus miesto žemėlapis, knygucių „Miesto gyvenimas“ ir „Pastatų istorijos“ viduriniuose puslapiuose įdėti erdvinių atvirukų maketai, kuriuos išsikirpus galima išlankstyti atvirukus su žymiausiais Vilniaus architektūriniais objektais (Vilniaus arkikatedra, Gedimino pilimi, Valdovų rūmais, Šv. Onos bažnyčia ir kt.).

Pagal spalvinimo knygas sukurti interaktyvūs žaidimai taip pat kasmet siūlo po naują.

Pirmoje interaktyvioje knygoje „Miesto įkūrimas“ buvo sukurtas spalvinimo žaidimas su animuotomis detalėmis (pavyzdžiui, pasirinkus spalvinti kunigaikščio Gedimino portretą, prieš pradėdant spalvinti, žiūrovui jis mirkteli...), vėliau atsirado virtualios dėlionės ir atminties žaidimas.

2021 m. išleista ketvirtoji „Spalvink Vilnių“ serijos knyga „Valdovų miestas“. Leidinyje pasakojama apie žymiausius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) valdovus ir jų nuopelnus Lietuvai, ryškinamos sąsajos su Vilniumi. Vilnius nuo pačių Lietuvos valstybingumo ištakų buvo svarbus kultūros, prekybos, religijos ir politikos centras, čia Lietuvos valdovai rezidavo, priimdavo žymius svečius, sudarydavo svarbias sutartis, iš Vilniaus į visą kraštą sklido švietimo idėjos, kultūros naujovės. Leidinyje spalvinti pateikti Lietuvos kunigaikščių Gedimino, Algirdo, Kęstučio, Vytauto, Jogailos, Aleksandro Jogailaičio, karalienės Bonos Sforcos, valdovų Stepono Batoro, Zigmanto Vazos, Jono Sobieskio portretai, dailininko Mariaus Liugailos sukurtas Lietuvos valdovų giminės medis bei Lietuvos didikų, vadinamų nekarūnuotais valdovais, portretai. Daugiausia spausdinama LNDM eksponatų vaizdų, kai kuriuos vaizdus leido naudoti Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai, Nacionalinis M. K. Čiurlionio

dailės muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Žemaičių muziejus „Alka“, Trakų istorijos muziejus ir Vilniaus universiteto muziejus.

Knygutės viduje pateikiamas atvirukas, kurį išsikirpus ir priklijavus detales galima pasigaminti savo šeimos ar giminės medį. Šalia jo spausdinamas QR kodas – jį nuskenavę skaitytojai kviečiami peržiūrėti nuotaikingą vaizdo įrašą, kaip pasigaminti atviruką (<https://www.lndm.lt/valdovu-miestas/instrukcija/>).

Pagal šį leidinį parengta ir interaktyvi knyga-žaidimas „Valdovų miestas“ (<https://www.lndm.lt/valdovu-miestas/>). Čia, kaip ir ankstesniuose interneto žaidimuose, galima susipažinti su knygos tekstu ir iliustracijomis. Kai kurias iliustracijas galima spalvinti specialia spalvinimo programa, o kitos pritaikytos dėlionių ir atminties kortelių žaidimams. „Valdovų miesto“ naujovė – žaidimas-koliažas „Sukurk paveikslą“. Žaidimo dalyviai kviečiami pasirinkti paveikslo foną su Vilniaus vaizdu (gal tai bus Žvėryno parkas, Gedimino pilis, Subačiaus vartai, gal Valdovų rūmų rekonstrukcija ar Verkių rūmų valgomąjį interjerą...) ir jame išdėlioti pasirinktas detales (karius, valdovo arba valdovės figūras, angelėlius, gyvūnus ar kt.). Jas galima padidinti arba sumažinti, pritaikant pasirinkto fono. Kad pritaikytą detales, žaidimo dalyvis turi įsisižūrėti į pasirinktą paveikslą, pabūti su juo, pagalvoti... Taip vyksta meno kūrinio

Alantė spalvina Bonos Sforcos paveikslą iš knygutės „Spalvink Vilnių. Valdovų miestas“. Vilnius, 2022
Fot. Laima Bačkienė, LNDM

<
Kergaila, Amelija ir Sofija
spalvina edukacines knygas
„Spalvink Vilnių“ Vilniaus
paveikslų galerijoje.
Vilnius, 2022
Fot. Tomas Kapočius, LNDM

ir jo suvokėjo sąveika, ugdomas pastabumas, kūrybiškumas. Žaidimo dalyvis gali sukurti savo Vilniaus istoriją, įterpti į ją duotą paveikslą ką nors linksmo ir netikėto, pavyzdžiui, Katedros aikštėje tarp išsipusčiusių vaikštinėtojų įkurdinti taurą, Žvėryno parko medžiuose sutupdyti barokinius angeliukus ar kt. Šiuos sukurtus koliažus galima atsisiųsti į savo kompiuterį, išmanųjį įrenginį ar pasidalyti feisbuke.

PROJEKTO VIEŠINIMAS

Siekdami, kad leidiniai neužsigulėtų lentynose ir kad interaktyvios knygos bei žaidimai būtų kuo daugiau naudojami ugdymo procese ar laisvalaikiu, projekto rengėjai užsiima ir jų viešinimu. 2020 m. sukurta „Spalvink Vilnių“ feisbuko paskyra. Čia skelbiamas knygučių turinys, dalijamasi nuspalvintais vaizdais, kviečiama domėtis Vilniaus istorija, LNDM ir kitų muziejų kolekcijomis, parodomis. Džiugu, kad interaktyvios knygos naudojamos per pamokas ir edukacinius užsiėmimus: tai patvirtina Kipro lietuvių bendruomenės mokyklėlės, Vilniaus Baltupių progimnazijos, Batniavos bibliotekos (Kauno r.)

Edukacinis užsiėmimas
Batniavos bibliotekoje.
Kauno r. sav., 2022
Fot. Danutė Mejarienė

„Spalvink Vilnių. Pastatų istorijos“ ir atvirukas su žymiausiais Vilniaus architektūros objektais
Fot. Gintarė Grigėnaitė, LNDM

atsiųstos fotografijos su moksleivių darbais. Nuspalvintų vaizdų atsiunčia, jais socialiniuose tinkluose dalijasi ir pavieniai asmenys.

Projektai „Spalvink Vilnių. Miesto įkūrimas“, „Spalvink Vilnių. Miesto gyvenimas“ ir „Spalvink Vilnių. Pastatų istorijos“ pristatyti LNDM leidiniuose: „Lietuvos dailės muziejaus metraštis“ (sud. D. Mukienė, Vilnius, 2019, t. 21), „Muziejinių vertybių skaitmeninimas. 2017–2018“ (sud. D. Sirgedaitė, Vilnius, 2018), „Muziejinių vertybių skaitmeninimas. 2019–2020“ (sud. D. Sirgedaitė, Vilnius, 2020). Informacija apie šias spalvinimo knygas skelbiama LNDM koordinuojamose interneto svetainėse ir portaluose: www.lndm.lt, www.limis.lt, www.muziejai.lt, www.ekultura.lt, www.emuziejai.lt. Pranešimai apie naujai pasirodžiusią knygą „Valdovų miestas“ paskelbti portale „Muziejus-mokykla-moksleivis“ (www.muziejuedukacija.lt), įvairių Lietuvos bibliotekų ir

švietimo įstaigų interneto svetainėse, socialinių tinklų paskyrose. Praėjusiais metais informacija apie „Pastatų istorijas“ paskelbta interneto dienraštyje www.bernardinai.lt (<https://www.bernardinai.lt/interaktyvi-knyga-zaidimas-spalvink-vilniu/>). Šias knygutės galima įsigyti ne tik LNDM interneto knygyne ar Leidybos skyriuje, bet ir kituose interneto knygynuose: <https://2di.lt>, <https://artbooks.lt>, www.keistoteka.lt, www.humanitas.lt. Jas taip pat buvo galima įsigyti 2019 ir 2022 m. LITEXPO parodų centre vykusioje Knygų mugėje (platinama LNDM stende).

2020–2022 m. panaudojus knygoje „Miesto gyvenimas“, „Pastatų istorijos“ ir „Valdovų miestas“ spausdinamą informaciją Lietuvos muziejų portale www.limis.lt sukurtos virtualios parodos: „Vilnius. Miesto gyvenimas“, „Vilniaus architektūra“ ir „Vilnius – Valdovų miestas“.

„Spalvink Vilnių“ serijos knygutės dalyvauja kasmet vasario pradžioje rengiamoje

tarptautinėje spalvinimo šventėje „#ColourOurCollections“, kurią organizuoja Niujorko medicinos akademijos biblioteka. Prie šios šventės jungiasi įvairios atminties institucijos iš viso pasaulio ir kviečia nemokamai atsisiųsti, išspausdinti ir spalvinti atrinktų kultūros paveldo vertybių vaizdus. Vienas šio virtualaus renginio tikslų – viešinti nuspalvintus vaizdus socialiniuose tinkluose: vaizdus galima nufotografuoti ir pažymėjus grotąžyme #ColourOurCollections pasidalyti socialiniuose tinkluose. Šventės interneto platformoje (<http://library.nyam.org/colorourcollections/>) savo kolekcijas, skirtas spalvinti, viešina archyvai, kolegijos, meno galerijos, universitetai (pvz.: Vatikano biblioteka, Europos Sąjungos skaitmeninė kultūros paveldo platforma „Europeana“, Kembridžo universiteto biblioteka ir daug kitų). Šalia jų galima rasti ir LNDM padalinių Palangos gintaro muziejaus, LIMIS centro ir Nacionalinio muziejaus Valdovų rūmų parengtas spalvinimo knygas.

Iš LNDM interneto svetainės norintieji gali nemokamai atsisiųsti visas „Spalvink Vilnių“ serijos knygas PDF formatu. Tokiu būdu Lietuvos kultūros paveldas tampa pasiekiamas didesniai ratui žmonių, neiškeliant kojos iš namų.

„SPALVINK VILNIŲ“ IŠSKIRTINUMAS IR TOLESNIS PANAUDOJIMAS

Į parodų sales muziejai stengiasi pritraukti kuo daugiau įvairaus amžiaus lankytojų. Ir suaugusiems, ir vaikams rengiamos specialios ekskursijos, edukacinės programos, nuolatinėse ekspozicijose patiems mažiausiems lankytojams atsiranda žaidimų ir spalvinimo erdvių. Džiugina ir tai, kad per pastaruosius penkerius metus muziejai išleido ir parodas palydinčių ar ekspozicijas pristatančių edukacinių leidinių. Iš jų verta paminėti Bažnytinio paveldo muziejaus išleistą pažintinę kūrybinių užduočių knygą „Vilniaus arkikatedros mįslės“ (kūrybinė grupė: Violeta Indriliūnienė, Rita Pauliukevičiūtė ir kt., dailininkai Artur Shirin, Justina Norkutė-Širin, 2017), Radvilų rūmų edukacinę knygėlę „Ne muziejaus batai“ (dailininkė Greta Alice Liekytė, 2018), Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejaus spalvinimo ir lipdukų knygėlę „Karališka vaikystė: viena 1529 metų rudens diena“ (tekstas Nelės Kostinienės ir Živilės Mikailienės, iliustracijos Linos Itagaki,

2021), Bažnytinio paveldo muziejaus parodą „Štai žvaigždė! Gimimo scena: nuo Alpių kalnų iki Baltijos jūros“ palydintį edukacinį leidinį „Leiskis į kelionę su Betliejaus žvaigžde!“ (2021) ir kt.

„Spalvink Vilnių“ serijos knygos nėra kokios nors konkrečiai parodai ar ekspozicijai skirtas leidinys. Knygos rengėjai tiki ir jau įvykusių užsiėmimų patirtis rodo, kad šias knygas galima naudoti mokykloje kaip papildomas ugdymo priemones per lietuvių kalbos, istorijos, dailės, dorinio ugdymo, geografijos pamokas. Knygutėse galima rasti su mokymo turiniu susijusių temų: Vilniaus istorija, miesto įkūrimo legenda, LDK valdovai, iškilios LDK asmenybės, Vilniaus architektūros įžymybės, meno stiliai, religinių įsitikinimų įvairovė, Vilniaus upės, Kaziuko mugė ir kt. Dėl temos artimumo „Spalvink Vilnių“ knygutės gali būti naudojamos ir LNDM padalinio Vilniaus paveikslų galerijos edukaciniuose užsiėmimuose.

Spalvinimas yra vienas iš būdų pritraukti vaikus ir suaugusiuosius, atverti jiems ekspozicijų turinį, atkreipti dėmesį į detales, padėti įsiminti. Kaip tik todėl „Spalvink Vilnių“ serijoje spausdinami ne perpiešti, bet originalūs, spalvinti pritaikyti vaizdai. Kodėl verta spalvinti „originalius“ paveikslus? Dėl spalvinimo malonumo, tačiau ir ne tik. Žvelgdamas į minimaliai spalvinti pritaikytus dailės kūrinius spalvintojas ugdomi meninį pajautimą, jo akis pripranta prie originalaus menininko stiliaus. Spalvindami perpieštus, vien juoda linija apvedžiotus paveikslus, nebejučiame dalininko stiliaus, meno kūrinio erdvės, perpieštas vaizdas dažnai menkai kuo primena originalą. Žinoma, kuo daugiau spalvinimo vaizdų ir būdų, tuo geriau. „Spalvink Vilnių“ rengėjai kviečia išbandyti šiek tiek kitokį spalvinimo būdą: gal nebūtina nuspalvinti viso vaizdo, gal galima jame palikti tik kelis spalvų akcentus – kaip kam diktuoja vaizduotė ir vadinis pajautimas.

Taigi projektas „Spalvink Vilnių“ yra viena iš galimybių, kaip įveikinti suskaitmenintas kultūros vertybes, skatinti kūrybišką santykį su dailės objektais, kaip suderinti tradicinę veiklą su šiuolaikybe (muziejaus kolekcijų pažinimu per spalvinimą ir virtualius žaidimus). Projekto rengėjai viliasi, kad muziejininkai, pedagogai ir kita visuomenės dalis atras dar daugiau naujų ir įdomių sprendimų, kaip suskaitmenintas kultūros paveldas galėtų būti panaudojamas.